

1. februar 2013

Siste vers av draumkvedet?

Mens langtidsproposisjonen om Forsvaret og budsjettet for 2013 forsterker virkelighetsflukten, er opposisjonens standpunkter mer interessante.

Skiftende forsvarsministere i de siste årene, og Espen Barth Eide i særdeleshet, har vært tydelige i sin bedømmelse: Med harde politiske tak har det lyktes å fullføre omstillingen av forsvaret. Til utlandets stadige anerkjennelse og beundring har vi fått et moderne innsatsforsvar – hær, sjø og luft – og det er opprettet en lenge savnet balanse både mellom Forsvarets oppgaver og Forsvarets struktur, og mellom strukturen og forsvarsbudsjettet. Slik lyder den politiske "narrativ" [1]. Den gjeldende langtidsplanen og forsvarsbudsjettet for 2013 speiler denne oppfatningen, og legger derfor opp til stø kurs i forlengelse av de seneste årenes budsjetter.

Jeg har påpekt [2] at påstanden om samsvar mellom struktur og oppgaver er innholdsløs så lenge det ikke foreligger opplysninger om hvordan oppgavene tenkes løst. Og videre, at påstanden om balanse mellom strukturen og budsjettet også er innholdsløs fordi den ikke knyttes til noen mål for styrkenes yteevne. Men uansett formuleringene er styrkenes tilgjengelighet og utholdenhet i dag så liten at bare de enkleste oppdrag kan løses, og da i sterkt begrenset omfang. Det eksisterer et grovt misforhold mellom på den ene siden den nominelle forsvarsstrukturen og de investeringene som er nedlagt i den, og på den andre forsvarets faktiske stridsevne. Imidlertid er den politiske ledelsen i Forsvarsdepartementet (og embetsverket?) så innkjørt i sine drømmende lovprisninger at det kan synes hensiktsløst å fortsette diskusjonen med sikte på å påvirke planleggingen i retning av mer realisme under det nåværende regime.

Da er det mer interessant å se hvilke tanker som rører seg i opposisjonen på Stortinget. Interessen skjerpes naturligvis av meningsmålingene og spekulasjonene rundt høstens stortingsvalg, selv om slike funderinger bør tøyles inntil valget er avholdt og stemmene tallet opp. Men i alle fall viser behandlingen i Stortinget av langtidsplanen og årets budsjett at de store opposisjonspartiene bygger på en mer realistisk situasjonsforståelse enn den Forsvarsdepartementet gir uttrykk for. Både Fremskrittspartiet og Høyre er tydelige på at forsvaret er *underfinansiert* og begge partiene ønsker å øke budsjettet, om enn i ulik grad. Frp foreslo i budsjettbehandlingen en økning på vel 1 mrd kroner, og Høyre på 616 mill kroner. Nå kan man si at disse forslagene var lite forpliktende ettersom de ikke hadde politiske utsikter til å bli vedtatt. Viktigere enn forslagene er situasjonsforståelsen som uttrykkes i partienes merknader til budsjettet. Et par eksempler:

Frmskrittspartiet:

... " Disse medlemmer ser store sprik mellom den organisasjonen regjeringen har lagt opp til og den organisasjonen de i praksis legger opp til å finansiere i den vedtatte langtidsplanen. Disse medlemmer er bekymret over den manglende forståelse for Forsvarets underfinansiering og mener at det må iverksettes en rekke tiltak for å endre denne utviklingen. "

Høyre:

... "Disse medlemmer viser til at regjeringen uttaler at den har styrt forsvarspolitikken i full overensstemmelse med ... langtidsplanen for Forsvaret... og at man ved utgangen av 2012 derfor vil ha et forsvar i full balanse. Dette underkjenner etter disse medlemmers oppfatning sentrale gjenstående problemstillinger, særlig knyttet til den vedtatte strukturens reelle operative evne og tilgjengelighet ... "

... " Forsvarets største utfordring er at de underliggende ubalansene mellom ressurser, oppdrag og struktur videreføres i det skjulte, med den konsekvens at den reelle operative effekten blir for liten, sammenlignet med samfunnets betydelige investeringer i sektoren. "

Den samme forståelsen av de grunnleggende problemene speiles i disse partienes utkast til valgprogrammer. Utkastene kan leses på partienes nettsted som "dokumenter i arbeid" frem til landsmøtene. Spesielt er Høyres utkast meget tydelig. I en liste over "Høyres løsninger" på femten punkter er særlig to punkter viktige for å skape orden i de overordnede forutsetningene for forsvarsplanleggingen:

Høyres løsninger:

- Øke bevilgningene for å gjøre Forsvaret i stand til å løse pålagte oppdrag, og skape reell balanse mellom bevilgninger, struktur og oppgaver. Det må være en bærekraftig balanse mellom drift og investeringer.
- Foreta en kritisk gjennomgang av forsvarsstrukturens reelle kapasitet og utholdenhet. ...

Dersom de punktene som er uthevet her skulle bli gjennomført, vil veien være staket ut for de nødvendige utredninger og omdisponeringer til et reelt, tilgjengelig innsatsforsvar. Så får det vise seg om den vedtatte strukturen politisk lar seg finansiere til rimelig innsatsevne, eller om realistisk innsatsevne bare kan realiseres for et ytterligere krympet forsvar. Først når disse problemstillingene er klarlagt vil det være mulig å bringe planene for nye kampfly og undervannsbåter ut av drømmenes verden og inn i den økonomiske virkelighet.

Referanser

[1] Se f.eks. <http://www.aftenposten.no/meninger/Et-solid-og-balansert-forsvar-6855873.html>

[2] http://www.tjodareik.no/kommentar/kommentar%202012/120624_fmin_fortrenger_virkeligheten.htm